

KONFERENCA E DYTË, 19.10.2018

“SHËNDETI I GJIMNAZISTËVE DHE STUDIME TË INTEGRUARA TË FUSHAVE BIOMJEKËSORE”

SHKOLLA E MESME JOPUBLIKE “IBRAHIM KODRA”, DURRËS
LËNDA: BIOLOGJI

PROJEKT Nr. 9

Tema: “Lindshmëria dhe vdekshmëria në Shqipëri, Europë dhe botë”

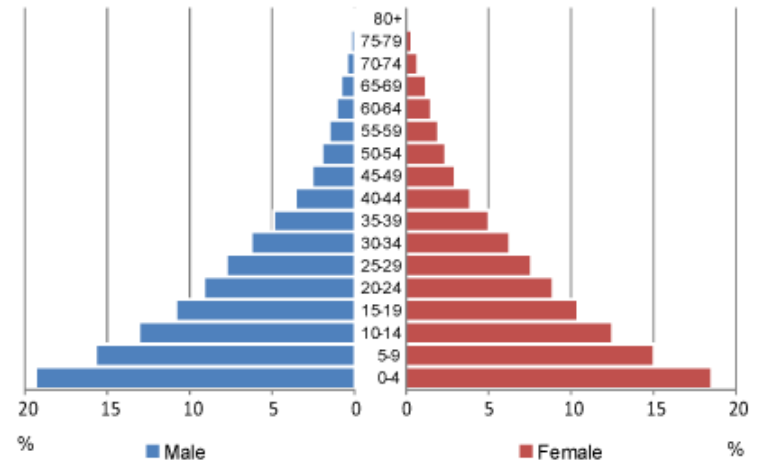
**Punoi: Greta MIRAKA,
Olti SHERA ,
Kristina NURÇELLI,
Jerina BARDHYLI,
Franc ÇAKALLI**

Udhëhoqi: Dr. Laura GJYLI

Durrës, 2018

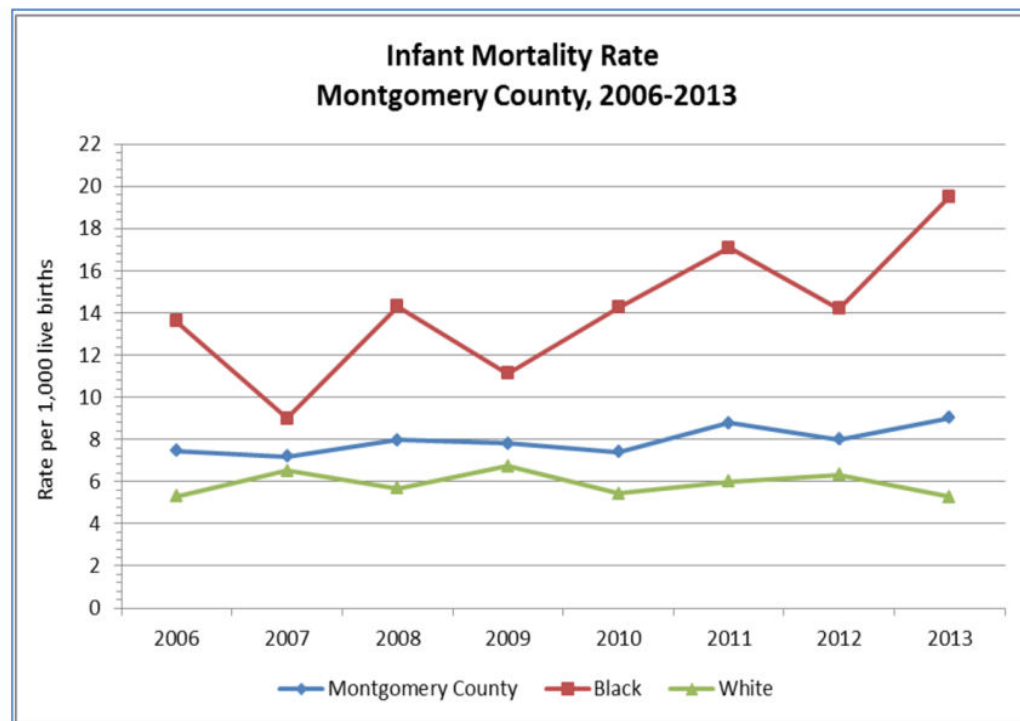
Objektivat e Realizuara

- Koncepti i lindshmërisë dhe vdekshmërisë;
- Njohja me piramidat moshore;
- Njohja e paraqitjes së botës në të ardhmen;
- Njohja e piramidave moshore sot në botë;
- Studime shkencore mbi shtetet më të populluara;
- Studime për shtetet me shkallën më të lartë të vdekshmërisë;
- Njohja me piramidat moshore në Europë dhe Shqipëri;
- Arsyet e një jetese të gjatë.

Koncepti i lindshmërisë dhe vdekshmërisë

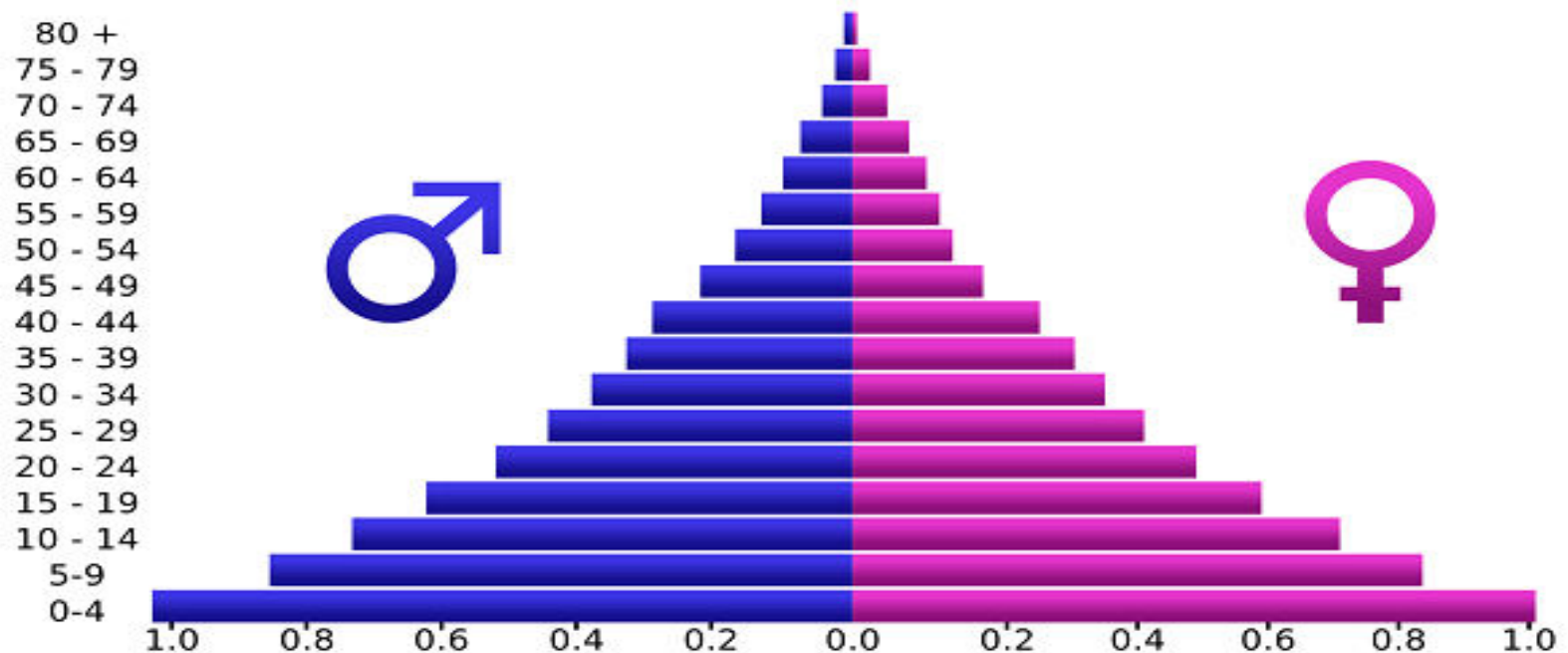
- **Lindshmëria** paraqet numrin e të lindurve të gjallë në raport me numrin e përgjithshëm të popullsisë në një njësi të caktuar kohore (zakonisht 1 vit) në një hapësirë të caktuar gjeografike.
- **Vdekshmëria** është termi i cili përdoret për të treguar numrin e personave të vdekur brenda një popullsie në një hapësirë të caktuar.
 - i. Shkalla e vdekshmërisë amënore paraqet numrin e nënave, vdekja e të cilave shkaktohet nga komplikacionet gjatë shtatzënisë dhe lindjes së fëmijës.
 - i. Shkalla e vdekshmërisë foshnjore është numri i vdekjeve të fëmijëve nën moshën një vjeç, në një periudhë të caktuar kohore.

Source: Center for Health Statistics. Ohio Department of Health. 2006–2013 Montgomery County, Ohio Death Certificate Data

Piramida moshore

- Piramida moshore është një mjet që përdoret në demografi për të studiuar ndryshimet në popullsi me kalimin e kohës. Është një grafik horizontal dhe vertikal. Aksi horizontal tregon përqindjen e popullsisë (meshkull apo femër). Boshti vertikal tregon popullsinë sipas grupmoshave pesëvjeçare. Meshkujt tregohen konvencionalisht në të majtë dhe femrat në të djathtë dhe mund të maten me numër të përpunuar.

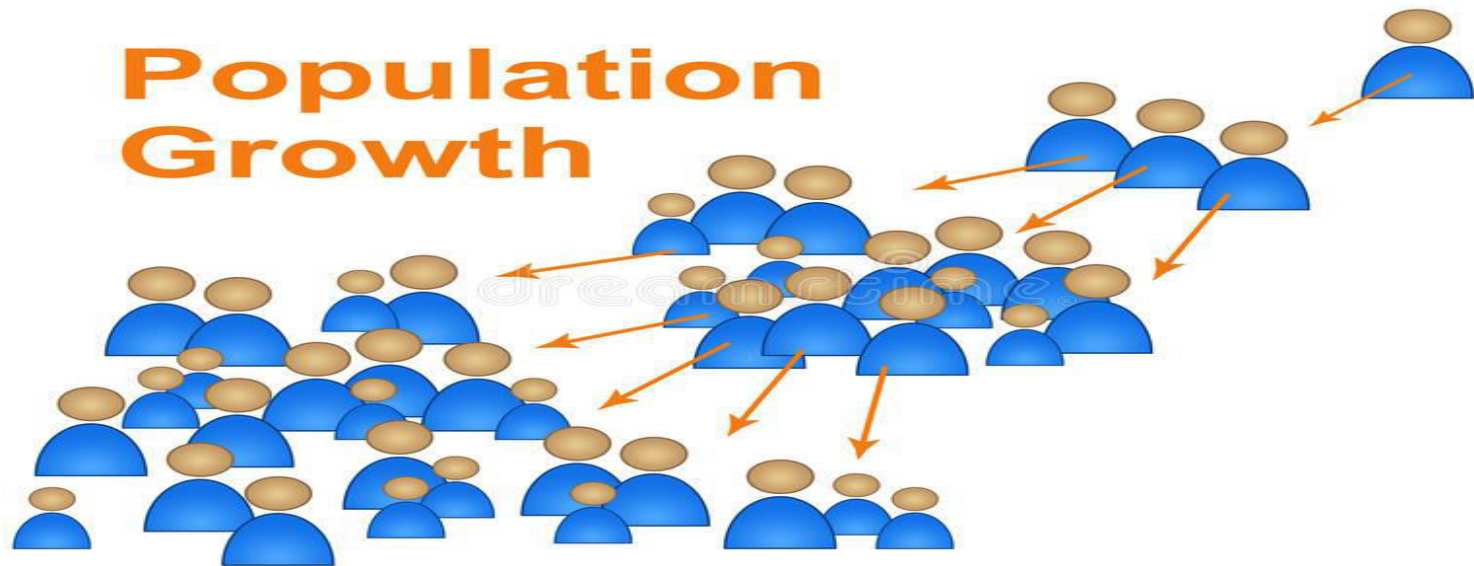

Si paraqitet bota në të ardhmen?

- *Bota në të ardhmen shihet në dy perspektiva:*

i. Rritja e popullsisë.

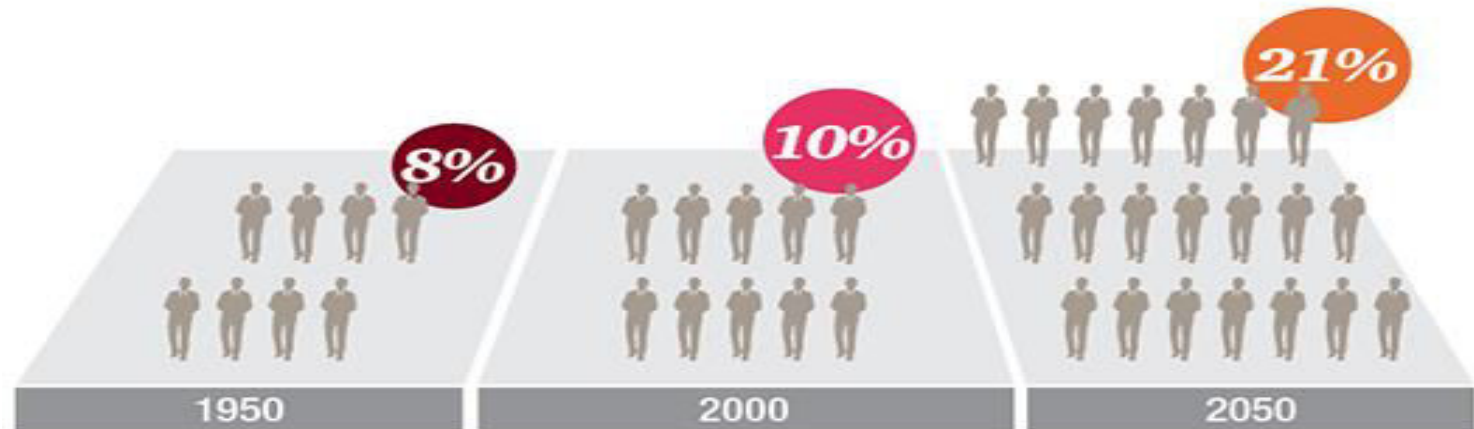
Popullsia e tanishme botërore prej 7.5 miliardë pritet të arrijë 8.5 miliardë në vitin 2030, sipas një raporti të ri të OKB-së DĒSA. Gjatë viteve 2015-2050, gjysma e rritjes së popullsisë botërore pritet të përqendrohet në nëntë vende: India, Nigeria, Pakistani, Republika Demokratike e Kongos, Etiopia, Tanzania e Bashkuar, Shtetet e Bashkuara të Amerikës, Indonezia dhe Uganda.

ii. Plakja e popullsisë rritet me shpejtësi.

Ngadalësimi i rritjes së popullsisë, për shkak të reduktimit të përgjithshëm të pjellorisë, shkakton që përqindja e personave të moshuar të rritet me kalimin e kohës. Globalisht numri i personave të moshës 60 vjeç ose më shumë pritet të jetë më shumë se dyfishi deri në vitin 2050 dhe më shumë se trefishi deri në vitin 2100. Një plakje e konsiderueshme e popullsisë në dekadat e ardhshme është parashikuar për shumicën e rajoneve të botës, duke filluar me Europën ku 34% e popullsisë parashikohet të jetë mbi 60 vjeç deri në vitin 2050.

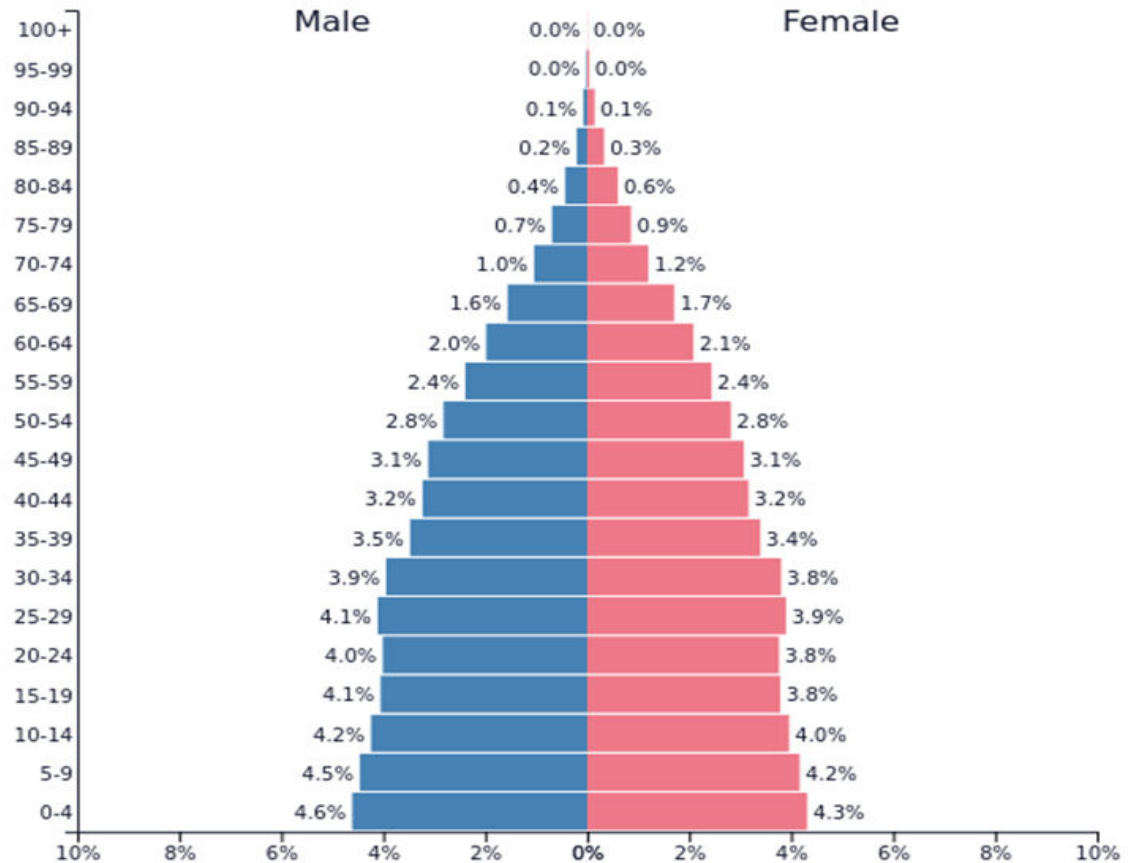
Proportion of the world population aged 60 years or more

Source: UN report World Population Ageing 1950-2050

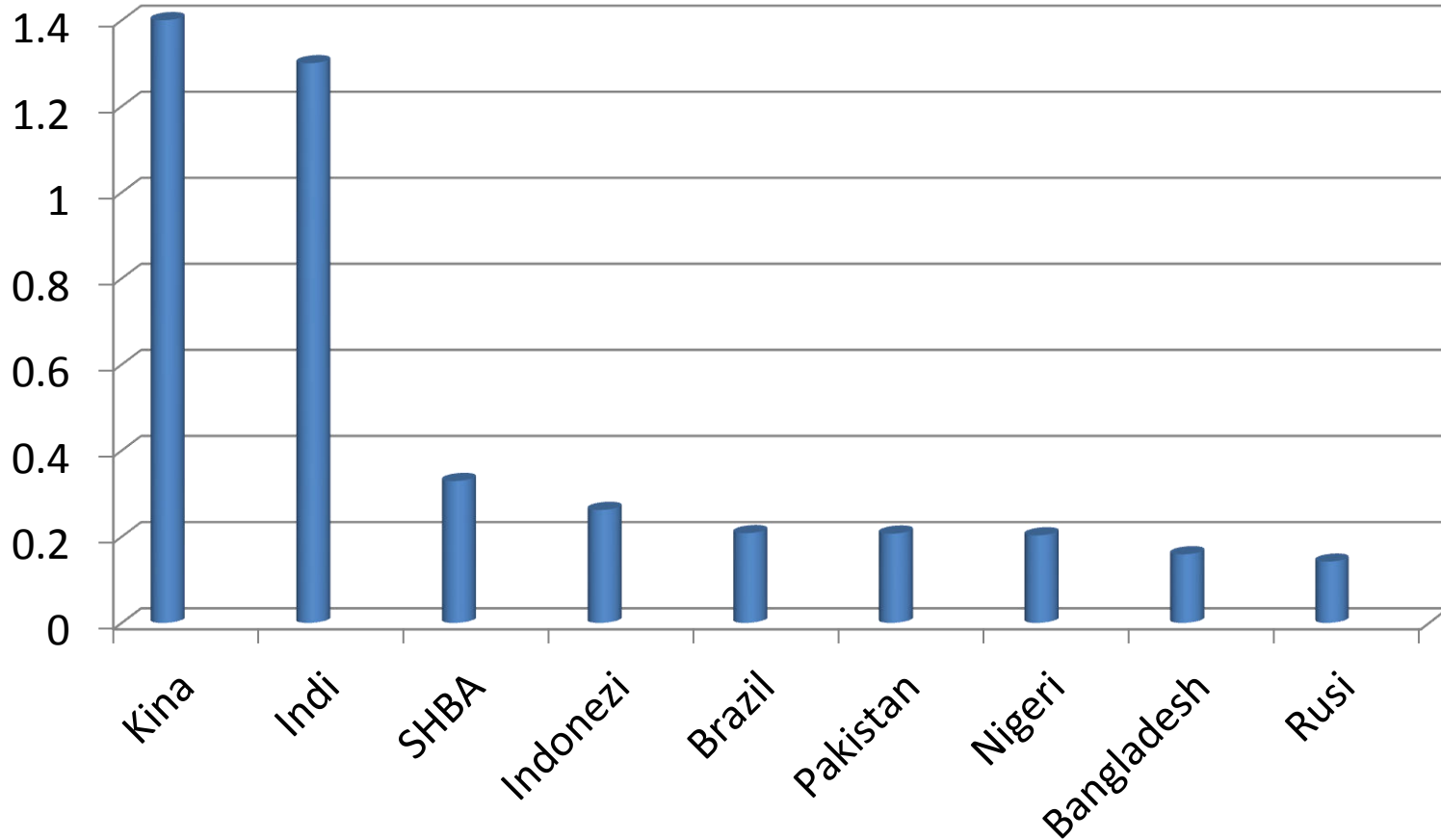
Piramida moshore sot në botë

- Si paraqitet piramida moshore sot në botë?
- Popullsia e përgjithshme në botë përbëhet nga 7,597,175,534 banorë. Popullsia femërore përbën 49.6%, ndërsa meshkujt përbëjnë 50,4% të popullsisë.

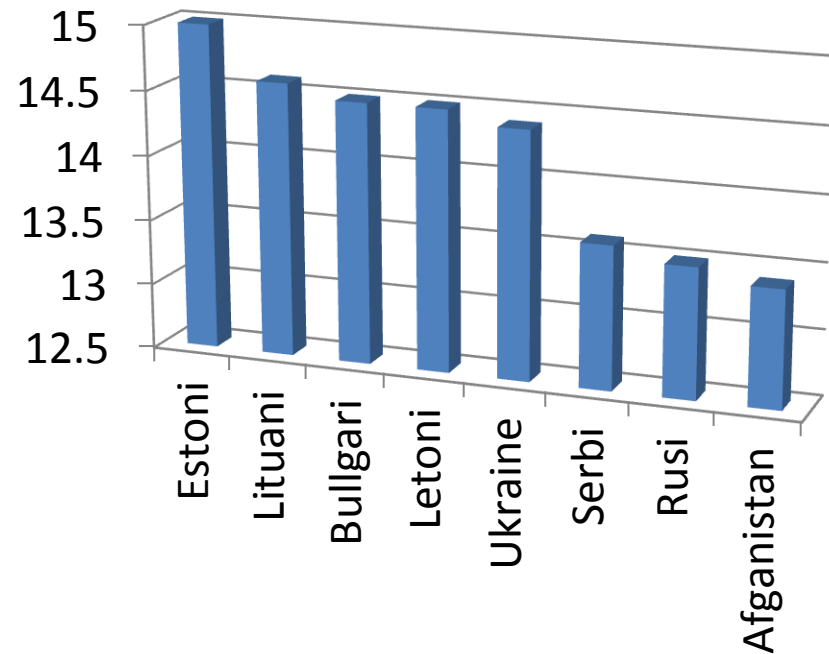
Shtetet më të populluara

(Popullsia në miliarda)

Shtetet me shkallën më të lartë të vdekshmërisë

Vdekshmëria

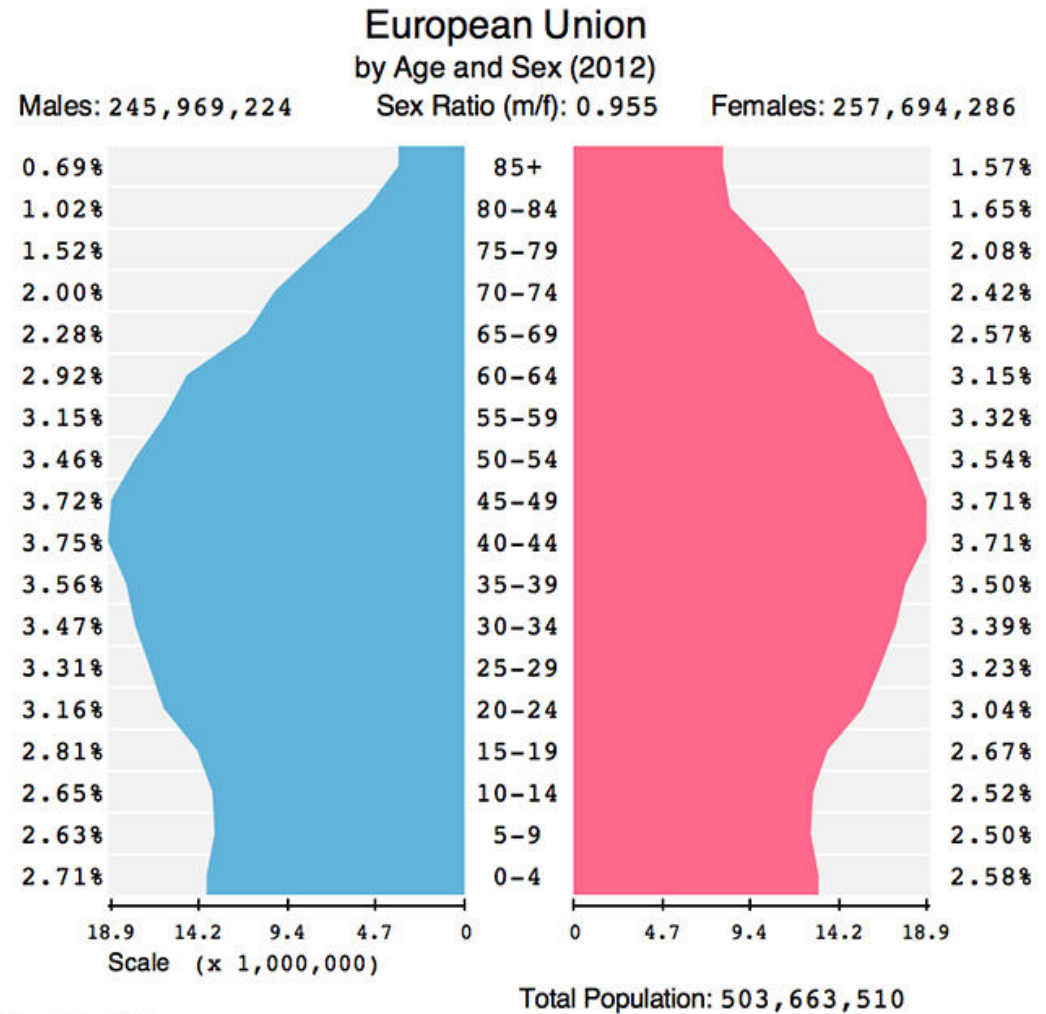

(Vdekshmëria në persona për 1000 banorë)

Estoni	15
Lituani	14.6
Bullgari	14.5
Letoni	14.5
Ukrainë	14.4
Serbi	13.6
Rusi	13.5
Afganistan	13.4

Si paraqitet piramida moshore në Europë?

- Kjo piramidë e popullsisë tregon shpërndarjen e 503 milion burrave dhe grave në Bashkimin European.
- Forma mund të përshkruhet si një piramidë konstruktive, e cila është tipike për shoqëritë e zhvilluara me nivele të ulëta pjellorie dhe vdekshmërie dhe me popullsi relativisht të vjetër.
- Popullsia e moshës 15-65 vjeç është 335 milion, ndërsa gati një e pesta e popullsisë së përgjithshme është mbi 65 vjeç. Ka vetëm 78 milion fëmijë të moshës 0-15 vjeç. Raporti meshkuj: femra në BE është 0.95.

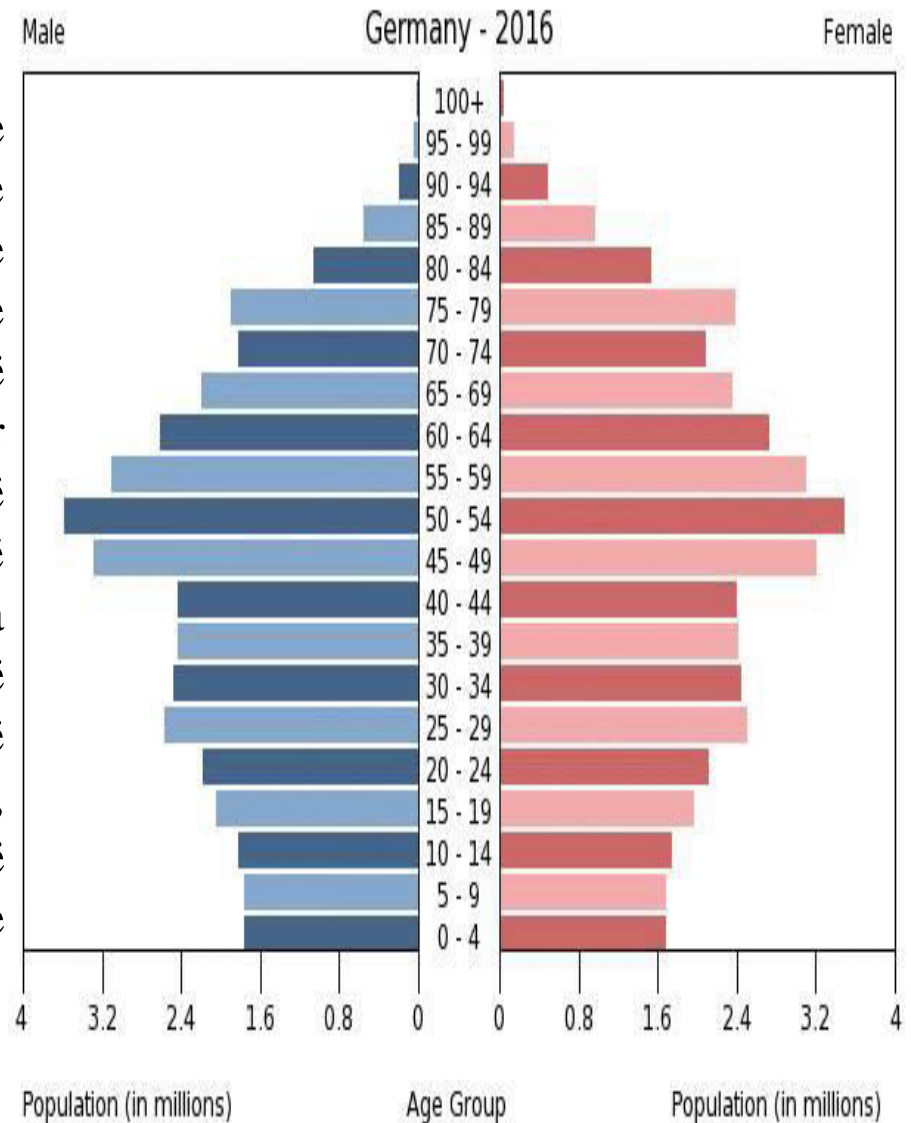

Eurostat, 2013

www.viewsoftheworld.net

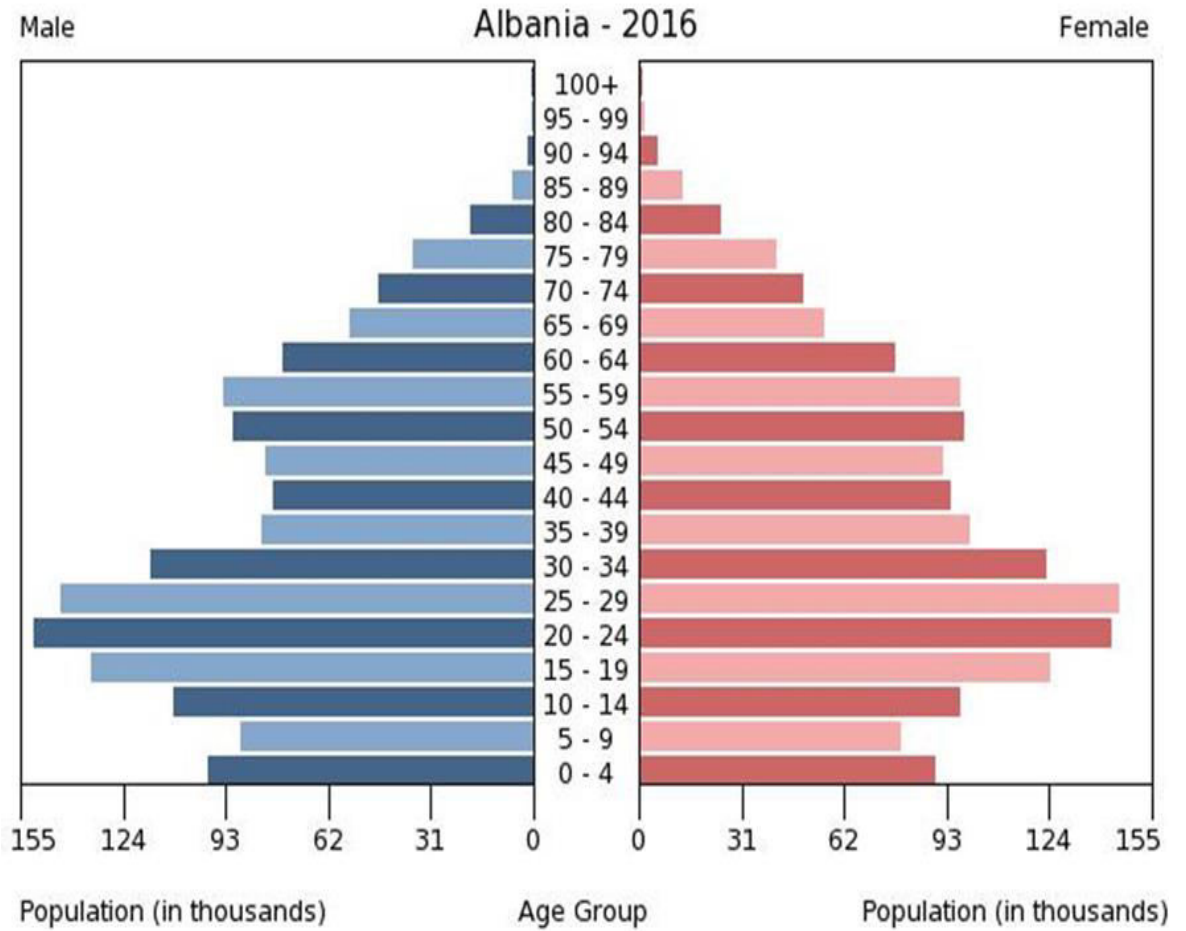
Epilog

- Kur krahasojmë piramidën e popullsisë për të gjithë BE-në me diagramat e ngjashme për vendet e veçanta në Europë mund të shihet se në shumë shtete piramidat duken të ngjashme. Megjithatë, piramidat për Shqipërinë dhe në një masë më të vogël për Turqinë, kanë një formë më piramidale, duke sugjeruar norma relativisht më të larta të emigrimit në të kaluarën dhe ose jetëgjatësi më të ulët. Nga ana tjetër, Gjermania, Holanda dhe Andorra duket se kanë popullsi më të lartë se mesatarja e moshuar.

Piramida moshore në Shqipëri

Ashtu siç dhe vërejmë nga piramida moshore e regjistruar për herë të fundit në vitin 2016, moshë e popullsisë shqiptare është mjaft e re, ku shumicën e popullsisë e vërejmë nga moshat 10-14 vjeç e deri në 30-34 vjeç e sa vjen e më pak në moshë më të larta.

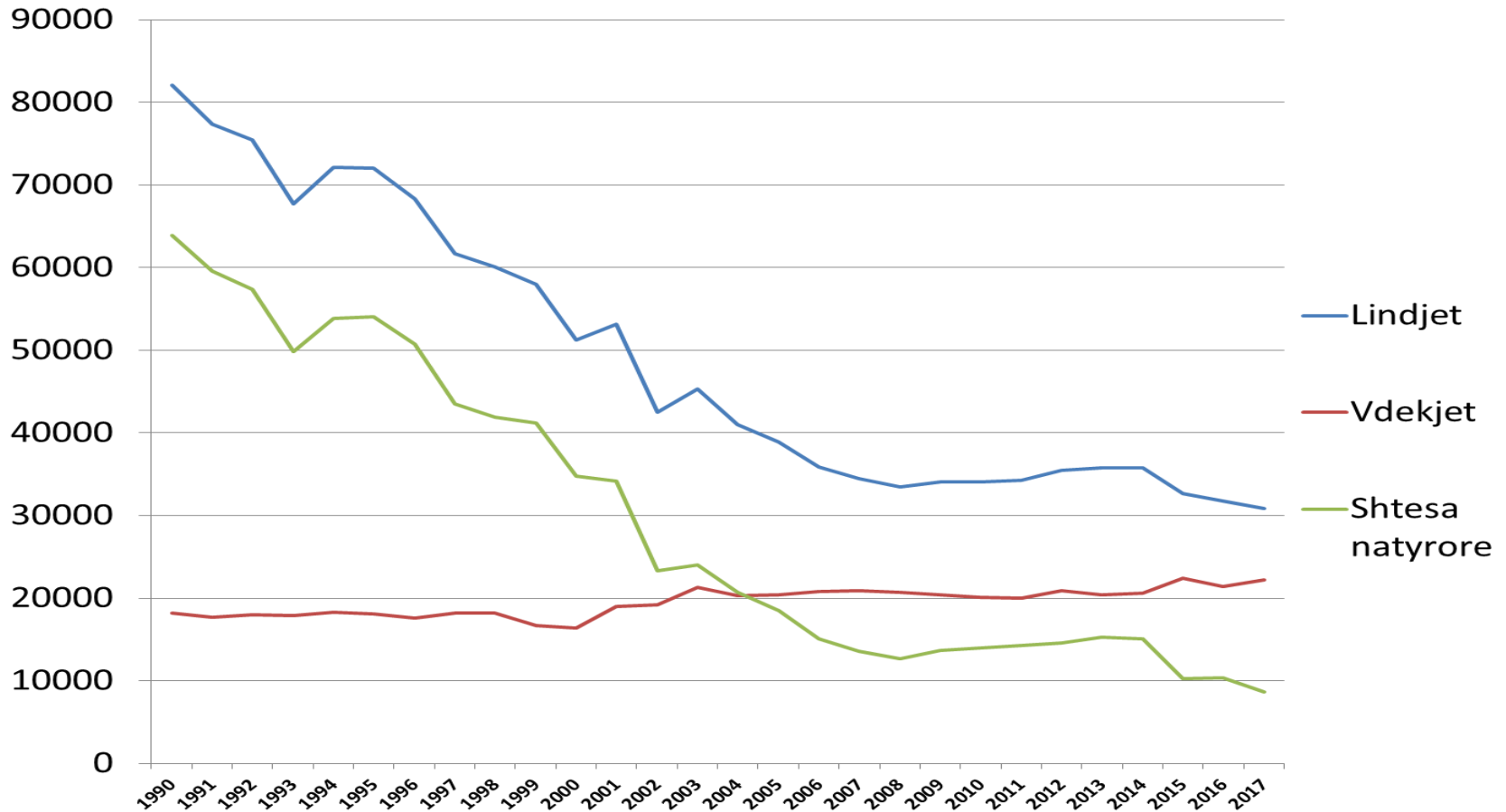
Niveli i lindshmërisë në qarqet e vendit

Niveli i lindshmërisë në Shqipëri është rreth 1.54 fëmijë për nënë, por ndryshon në qarqe të ndryshme, ku më i larti është në qarkun Kukës me 2.29 fëmijë për nënë, kurse më i vogli në qarkun Vlorë me 1.21 fëmijë për nënë.

Pavarësisht se ai është ulur ndjeshëm në vitet e fundit, sërish është më i lartë se në shumë vende të Europës. Ky nivel i lindshmërisë ka ndihmuar për të kompensuar uljen e numrit të popullsisë për shkak të emigracionit, por gjithsesi nuk ka mundur të shmangë rënien e ndjeshme nga 3.3 milionë në 2.8 milionë banorë.

Qarku	Fëmijë të lindur për çdo nënë (mesatarisht)
Kukës	2.29
Dibër	2.17
Lezhë	1.86
Elbasan	1.75
Durrës	1.60
Berat	1.59
Fier	1.56
Gjirokastrë	1.46
Tiranë	1.41
Shkodër	1.39
Korçë	1.36
Vlorë	1.21
SHQIPËRI	1.54

Lindjet dhe vdekjet në Shqipëri 1990-2017

Shtetet që jetojnë më gjatë

- **3. Spanjë** - 83.1 vjet. Spanja është e njohur për "Dietën e Mesdheut" e cila mjekët thonë se mund të kontribuojë në një jetë të gjatë dhe të shëndetshme. Ajo është e mbushur me perime të freskëta dhe peshk, si dhe yndyrna të shëndetshme si vaji dhe arra.

- **2. Japonia** - 83.6 vjet. Tre vjet më parë, Japonia ra në vendin e dytë në renditje për shkak të trishtimit të rritjes së numrit të vetëvrasjeve nga popullata femër. Megjithatë, jetëgjatësia e jetës është e gjatë në Japoni për shkak të një diete kryesisht të shëndetshme.

- **1. Hong Kong (Kinë)** - 84 vjet. Revista të ndryshme mjekësore kanë vënë në dukje se tradita kantoneze e angazhimit në artin marcial Tai Chi në mënyrë të konsiderueshme i ndihmon njerëzit të qëndrojnë aktivë dhe të shëndetshëm në pleqëri. Ushqimet e avulluara dhe pirja e çajit gjithashtu thuhet se ndihmojnë në mbajtjen e kantonezëve në një dietë të ekuilibruar.

Nje demonstirim vizual i piramidave moshore

- <https://youtu.be/RLmKfXwwQtE>

Bilbiografia

- <http://www.viewsoftheworld.net/?p=4201>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Birth_rate
- http://www.coolgeography.co.uk/GCSE/Year%2010/Human%20world/Birth%20and%20Death%20Rates/birth_and_death_rates.htm
- https://www.indexmundi.com/albania/demographics_profile.html
- https://www.indexmundi.com/albania/birth_rate.html
- <http://www.ecology.com/birth-death-rates/>